

Od redakcji

„Filozoficzne Problemy Edukacji” (FPE) to czasopismo, którego podstawowym, ogólnie wyrażonym celem jest wskazanie na szczególną wartość badań filozoficznych w podejmowaniu problematyki pedagogicznej (pedagogiki jako nauki i edukacji jako jej przedmiotu). Wiąże się to z założeniem o ścisłych związkach wspomnianych tu dziedzin; sprowadzają się one zarówno do tych genetyczno-historycznych (pedagogika wyodrębniła się z filozofii), praktycznych (dotyczących wagi refleksji filozoficznej w praktyce edukacyjnej), teoretycznych (związanych z faktem obecności problemów filozoficznych w dyskursie edukacyjnym), jak i metodologicznych (związanych z możliwością efektywnego stosowania metod filozoficznych w badaniach nad edukacją). Powyższe związki decydują o stosunkowo szerokim zakresie możliwych do podjęcia zagadnień (historycznych, praktycznych, teoretycznych i metodologicznych). Co więcej, część z nich stanowi niezbędny warunek możliwości odpowiedzi na podstawowe pytania związane z edukacją. Jednocześnie wydaje się, że na gruncie polskim badania takie nie zostały w wystarczającym stopniu podjęte – w wielu sferach badania w ogóle nie zostały przeprowadzone bądź też wykonane w sposób niewystarczający. Czasopismo „Filozoficzne Problemy Edukacji” ma w zamyśle przynajmniej częściowe uzupełnienie tej luki. Badania tu przedstawiane mają w zamierzeniu dotyczyć wskazanych wyżej sfer, a w związku z tym, że w wielu przypadkach mają one charakter interdyscyplinarny czasopismo pozostaje otwarte dla przedstawicieli różnych tradycji i paradygmatów filozoficznych, pedagogicznych i metodologicznych, z różnych dyscyplin – głównie filozofii i pedagogiki – ale i każdego badacza, który w swych analizach podejmuje problemy z ich pogranicza.

Pierwszy numer koncentruje się wokół szeroko pojmowanej problematyki relatywizmu w edukacji. Relatywizm stanowi obecnie jeden z zasadniczych problemów rozważanych na gruncie filozofii (głównie, lecz nie wyłącznie). Dyskusje wokół tego zagadnienia przybrały na sile w drugiej połowie XX wieku, wywołane antyrealistycznym zwrotem w epistemologii, etyce, filozofii nauki i filozofii języka (w konsekwencji wyłoniły się różne odmiany relatywizmu – epistemologiczny, etyczny, ontologiczno-pojęciowy, aletyczny, estetyczny itd.). Mimo iż relatywizm jest stanowiskiem dobrze zdefiniowanym,

wokół niego narosło wiele mitów i nieporozumień (niekiedy utożsamia się go z absolutną względnością, wieloznacznością, a nawet nieuczciwością). Krytycy zarzucają mu między innymi brak aksjologicznej podstawy i „metodologiczne rozpasanie”, co – ich zdaniem – prowadzi do skrajnego anarchizmu w myśleniu i działaniu (w tym: w moralności). Obrońcy z kolei twierdzą między innymi, że jest adekwatnym opisem dziedziny poznania i moralności i – co więcej – pozwala uniknąć wielu negatywnych konsekwencji (w tym praktyczno-społecznych) wszelkiej uniwersalizacji. Zasadniczo relatywizm głosi tezę o zależności wartości epistemicznych, etycznych lub estetycznych itp., od szeroko pojmowanego kontekstu (historycznego, kulturowego, społecznego, językowego, psychologicznego itp.).

Podstawą inspiracji dla pierwszego numeru FPE było przeświadczenie, że pedagogika nie powinna pozostać obojętna wobec tak ważnego zjawiska filozoficznego (a w znacznej mierze również kulturowego), ponieważ jako nauka teoretyczno-praktyczna nie jest zawieszona w filozoficznej próżni. Rozważania wokół edukacji są kontekstowo uwikłane w problematykę relatywistyczną, albowiem wybór wartości i norm – z punktu widzenia pedagoga niezbędny – wiąże się równocześnie z akceptacją ich ontologicznego statusu. Dość powiedzieć, że różne rozstrzygnięcia aksjologiczne i etyczne będą generować odmienne teorie, a co za tym idzie – praktykę edukacyjną. Biorąc zatem pod uwagę praktyczny charakter pedagogiki, warto zająć stanowisko wobec filozoficznej tezy i społeczno-kulturowego zjawiska relatywizmu. To wyzwanie podjęli autorzy niniejszego numeru FPE.

W artykule *Relatywizm. Pojęcie, rodzaje, podstawowe problemy* Jacek Moroz przedstawia i definiuje różne odmiany relatywizmu, mogące tworzyć relevantną perspektywę dla rozważań *stricte* edukacyjnych. Agata Łopatkiewicz w artykule *Czy pedagodzy przejmują się relatywizmem?* podejmuje analizę problemu relatywizmu w pedagogice w kontekście tezy o paradygmatyczności tej dyscypliny nauki. Podkreślając ważność dyskusji wokół zagadnień relatywizmu i absolutyzmu w pedagogice, Patryk Kaczmarek dokonuje rekonstrukcji filozofii amerykańskiego neopragmatysty Richarda Rorty'ego, szczególną uwagę poświęcając antyesencjalizmowi i panrelacjonizmowi jako cechom podmiotu edyfikacyjnego. Autor analizuje również zagadnienie etycznego rozwoju podmiotu oraz rolę, jaką odgrywa edukacja w tym procesie. W artykule *Kontrowersje wokół moralnego statusu pedagogicznej codzienności* Maksymilian Chutorański zwraca uwagę na kontrowersje dotyczące moralnego statusu pedagogicznej codzienności. Ukazuje, że myślenie i praktyka pedagogiczna skazane są na kontrowersję etyczną, która wykracza dużo dalej poza aksjologiczne uzasadnienie celów edukacji. Tomasz Leś podejmuje problem możliwości wykorzystania idei Szkoły Lwowsko-Warszawskiej w badaniach

pedagogicznych, korzystając z ustaleń przedstawiciela tej szkoły na gruncie pedagogiki – Kazimierza Sośnickiego. Wskazuje na szczególną wartość narzędzi analizy filozoficznej w badaniach nad szeroko pojętą edukacją. Katarzyna Wrońska prezentuje poglądy filozofii Johna Locke’a, wskazując na zmieszanie tradycji i nowoczesności, w nawiązaniu do jego poglądów na rozum, prawdę, odwołując się do wolności i równości wobec prawa, ale też do prawa natury, do doświadczenia, jak również do zróżnicowania społecznego. Z kolei w artykule *Analiza ramowa rzeczywistości według Ervinga Goffmana* Wiesław Andrukowicz przedstawia wielowarstwową analizę teorii rzeczywistości oraz analizę naszego realnego i symbolicznego życia społecznego, dokonaną przez wybitnego przedstawiciela interakcjonizmu symbolicznego – Ervinga Goffmana. Jako dodatkowy cel Autor obrał skłonienie Czytelnika do postawienia sobie pytania o możliwość rozwoju i uformowania człowieka, by mógł on dobrze radzić sobie w świecie paradoksalnego bycia aktorem i widzem.

Zachęcamy Czytelników do zapoznania się z artykułami publikowanymi na łamach „Filozoficznych Problemów Edukacji” oraz, o ile sami jako badacze podejmują tematy z pogranicza filozofii i pedagogiki, do czynnego zaangażowania się w jego kształt, zamieszczając własne teksty.